

מראי מקומות - בבא מציעא מ"ב

(א) או שמסרם לבנו ולבתו הקטנים ונעל בפניהם שלא כראוי - ע' ברש"י לעיל (לו.) דכ' ד"בפניהם" היינו בפני אותן קטנים, דהיינו דהבין דהמשנה ציור א' קתני, דמסר המעות לקטנים ולא נעל בפני הקטנים כראוי. אולם הרי"ף (כג: בדפיו) והרא"ש (כ') גרסי "או" נעל בפניהם, דהיינו דבפניהם היינו בפני המעות. וע' ברמב"ן כאן דכ' דלכאור' לשון המשנה משמע כפרש"י, דבפניהם בדרך כלל היינו בפני בעלי חיים קאמר, אבל העיר דמהגמ' לכאור' משמע כהרי"ף, דאי' בשלמא "כולהו" שלא שמר וכו', ולפי רש"י יש רק ציור א' בהמשנה מלבד הא דצרון והפשילן.

(ה) התחיל למוד, ואמר ברוך השולח ברכה בכרי

הזה - כ' רש"י בתענית (ח:), "ומזכיר בה מלכות ואזכרה ככל הברכות כולן". וכ"כ הריטב"א כאן, אולם הביא מהרמב"ן "שלא חייבו ברכה זו אלא בהולך להפריש תרומות ומעשרות, שהבטיח הקב"ה בברכתו עליהם, וכו'". וע' בדברות משה (מ"א, הערה מ"ו)

שהק', בשלמא לשי' הרמב"ן דרק מברך היכא דהפריש תרו"מ, א"כ גם אם אינו ראוי לברכת השם בגורנו, מ"מ הרי הבטיח ד' למי שהפריש תרו"מ שיהי' לו ברכה בתבואתו.

אבל אם אינו ס"ל כשי' הרמב"ן, א"כ איך מברך בשם ומלכות, איך יודע בבירור שנתן

לו השם יתברך ברכה [ובאמת משמע מדברי הרמב"ן דזהו הכרחו, דסיים "ואין זו ברכה לבטלה", דמשמע דאינו ברכה לבטלה משום חידוש זו דלא קאי אלא על אופן של הפרשת תרו"מ]. וכ'

דעפ"ז תי' האליהו רבא הא דהלבוש פסק דאין הברכה בשם ומלכות, דלא מיירי בהפרשת תרו"מ. אבל כ' דדוחק לחלק בשי'

הרמב"ם בין אם הפריש תרו"מ או לא, שהרי הרמב"ם סתם דבריו, וכיון דס"ל להכס"מ

(ברכות י', כ"ב) דהרמב"ם ס"ל דמברכין בשם ומלכות, א"כ לכאור' משמע שהוא אפי'

הלא הפרשת תרו"מ. וביאר הדברות משה, דמה שיכול לברך אף במקום שלא בא

להפריש תרו"מ, היינו משום דאם הברכה אינו מצוי אלא בדבר הסמוי מן העין, א"כ

מסתמא גם חסרון אינו מצוי אלא בדבר הסמוי מן העין. וא"כ, על אף דאינו יכול

לברך על הברכה שמצוי עכשיו בגורנו, שהרי אינו יודע בבירור שיש כאן ברכה, אבל מ"מ

יכול לברך במה שישאר כולו בלי חסרון, דזהו ג"כ ברכה דשמירה, וא"כ שפיר יכול

לברך עליו, ואינו ברכה לבטלה [וצע"ק, איך יודע באמת דאינו חסר כלום, ואי משום שאין ניכר לו שום חסרון, הרי חסרון שהוא ניכר אינו סמוי מן העין, וצ"ע]. וע' במשנה

ברורה (ר"ל, ד'), דהביא לדינא מש"כ האלי' רבא דיאמר הברכה בלא הזכרה, דדוקא

במודד כדי לעשר מברכין בשם ומלכות.

(ב) לעולם ישליש אדם את מעותיו, שליש

בקרקע, וכו' - כ' המהרש"א שיש לפרש שליש בקרקע בב' אופנים - א) שיתן שליש

מעותיו בקרקע ממש, וכמו שאמר שמואל, דמעות אין להם שמירה אלא בקרקע, (ב

שישתמש בשליש מעותיו לקנות קרקע, דהא יש מעלה בקנין קרקע על שאר נכסים,

דנכסים שיש להם אחריות הם.

(ג) אין הברכה מצוי' אלא בדבר הסמוי מן

העין... אלא בדבר שאין העין שולטת בו - כ' המהרש"א דלא נח', אלא משמעות דורשין

איכא בינייהו, ר' יצחק דריש מלשון "אסמיך" דמרמז לדבר הסמוי, ותדבר"י

למדין מהא דכ' באסמיך, דהיינו באוצרך, שהוא דבר הסמוי מן העין, א"נ מהא דכתי'

"אתך", דמשמע שהוא דבר שהוא רק אצלך, ואין עין אחר שולט בו. אבל הרי"ף על הע"י

בתענית (ח:): כ' דבאמת נח', ונפק"מ היכא שיודע הסכום אבל אין העין שולטת בו, דאז

לפי ר' יצחק אין הברכה מצוי', דאין זה נחשב סמוי מן העין, כיון דהסכום ידוע,

ולתדבר"י הברכה מצוי', כיון דאין העין שולטת בו, וגם להיפוך, אם העין שולטת בו

אבל אינו יודע הסכום, דלפי תדבר"י אין ברכה מצוי', אבל לפי ר' יצחק חשוב דבר

הסמוי מן העין, ולכן הברכה מצוי' בו [כ"ג בכיוונתו].

דאולי כוונתו לומר דיכול הנפקד להמתין עד הבקר לקוברם, דסבר דלמא יצטרך זוזי להבדלה, וילך למפקיד לבקש ממנו רשות להלוותם לו. עוד צידד דאולי הי"ל להראב"ד גירסא אחרת בהגמ'. וע' במאירי שכ' דאם הנפקד צורבא מרבנן הוא, אי"צ לקוברם עד שיבדיל על הכוס, ואם שהה משום שהי' מחזור על היין, פטור.

(י) **אמר רבא, ומודה שמואל בכותל- ק"ק,** הרי כבר אמרי' דאין להם שמירה אלא ביני אורבי, וזהו בתוך הכותל, בין שורות הבנין דוקא, וא"כ מה שייך לומר תו דהודה בכותל (וע' רש"ש, דכ' דאולי צ"ל "ד"אמר רבא מודה שמואל וכו'). וע' ברא"ש (כ"א) שכ' דס"ל לשמואל דאין צריך ליתנם ביני אורבי דוקא, וסגי בהא דנתנם בכותל.

(יא) **כל לא ידענא פשיעותא הוא- הק' הריטב"א ישנים,** א"כ איך שייך אבידה דשומר חנם פטור עליה, אי דאמר לא ידענא היכא אותבינהו, פשיעה הוא וחייב, ואי דאמר אותבינהו בדוכתא פלונית ולא ידענא מאן נסבינהו הרי זה גנבה. ותי' דלא אקרי גניבה אלא היכא דידע שנכנסו שם גנבים ולקחוה, אבל הכא אפשר שנשמטה במקום או בני ביתו לקחוה. וע"ש שהביא מהר"ח דאבידה היא דבר שיש בו רוח חיים ויצא והלך ואבד, וע"ש מה שהביא מהראב"ד לבאר זה.

(יב) **נימא לי' לדידי זיל שלים- פרש"י,** משום דשומר שמסר לשומר חייב. ומבואר מדבריו דאם שומר שמסר לשומר פטור, גם בכה"ג יהי' פטור. והק' המעיני החכמה (אות קי"ג), הא ש"י רש"י הוא דאין שומר הראשון פטור אלא ממה שהי' פטור אם הי' הוא עצמו שמרו כן, אבל כאן, אם הוא עצמו לא הי' טמנו בקרקע הי' חייב, ולכן למה כאן יהי' פטור מדין שומר שמסר לשומר. ותי' דזהו רק התם, דהראשון הי' ש"ש, והשני הי' ש"ח, דכיון דהראשון חייב בגניבה, א"כ גם כשהוא אצל הש"ח הוא חייב. אבל כאן, נהי דאם לא הי' קוברם בקרקע הי' חייב, זהו רק משום דאצלו זה יהי' נחשב לפשיעה, אבל כאן, דאצלה אי"ז נחשב פשיעה, כיון שחשבה דשל בנה הוא, ואצלו אינו פשיעה מה שנתנם

(ו) **אמר שמואל, כספים אין להם שמירה אלא בקרקע- הק' הראשונים ע"ז ממתני,** דמבואר דאם הי' צרון הכספים בפניו הי' נחשב ששמרן כראוי ויהי' פטור, ואף דלא נתנם בקרקע, ולמה, הרי אין להם שמירה אלא בקרקע. וכ' הריטב"א "דההוא דשמואל ליתא אלא בדורות של האמוראים שהיו הגנבים מצויין, וכדאמרי' עלה והאידינא דשכיחי גשושאי וכו', אלמא הכל לפי המקום ולפי הזמן, וכל ששמר כדרך שבני אדם שומרין ממונם, פטור בשומר חנם". וע"ע בתוס' הרא"ש דיישב לפי גירסת רש"י במתני', דנעל בפניהם שלא כראוי היינו בפני הקטנים, וא"כ, אם הי' נועל בפניהם כראוי, אז אף דלא שמר הכספים בקרקע, מ"מ יראים הגנבים לגונבם פן יצעקו הקטנים. עוד תי' (לכ"ע) די"ל דמתני' מיירי בע"ש בין השמשות, דלא הי' לו פנאי לקוברם, דאז עכ"פ הי' צריך לנעול בפניהם כראוי, ואם עשה כן פטור.

(ז) **כספים אין להם שמירה אלא בקרקע- ע' במדרכי (ר"פ) שהביא מח' בשומר שכו שנתן הכספים בקרקע ונגנבו משם, האם חייב הוא או פטור, דהספר המצוות ס"ל שהוא פטור בכה"ג, והר"י ס"ל שהוא חייב. וכ' לתמוה, וכמו שהק' תוס', איך שייך לומר דחייב, א"כ נמצא שאין שייך לשמור שמירה שיפטר מגניבה על ידו, ע' בתוס' ובמדרכי מש"כ בזה.**

(ח) **ומודי שמואל בערב שבת בין השמשות- כ' הרא"ש (כ"א) דהיינו קרוב לבין השמשות, ולא בין השמשות ממש, וביאר הפלפולא חריפתא (צ') משום דבבין השמשות ממש אסור לקוברם.**

(ט) **ואי צורבא מרבנן הוא, סבר דלמא מיבעי לי' זוזי לאבדלתא- פרש"י,** דהיינו דהמפקיד הי' חרד על המצוות, וסבר הנפקד דאולי יהי' המפקיד צריך לאותן מעות, ולכן לא קברם מיד אחר שבת. אולם ע' בראב"ד (שאלה ד', ה') דכ' דהת"ח הוא הנפקד (וכ"כ הריטב"א ישנים בשם הרמב"ם). והעיר הלחם משנה, מה שייך לומר כן על הנפקד, הלא ודאי אינו מותר להשתמש במעות של המפקיד. וכ'

למידע, וממילא פשע זה, א"כ הו"ל שומר לגבי מוכר כאומר איני יודע אם נתחייבתי לך אם לאו, דקיי"ל דבכה"ג פטור. ותי' בשם הרמב"ן "דשאני הכא, דכיון שהוא ודאי פשע כשלא עיין ולא הודיע, אלא שבא להפטר מפני שהבעלים פשעו בשלהם ואבדוהו לדעת, אין לו להפטר בטענת ספק, שהדבר הי' מסופק אצלו אם ידעו בו הבעלים". וביאר דבעצם אין ספק מוציא מידי ודאי, והי' צריך לשומר מספק, אבל כיון דאפשר דספסירא הוה ידע והוא פשע בעצמו ונזוק בנכסיו, א"א לו ליטול אלא בשבועה. וע"ע מש"כ לתרץ בזה.

(ז) **אמר, לא אמר לי מהא רמי ומהא לא תירמי-** כ' הריטב"א, דע"כ מיירי דההוא גברא הי' שומר חנם, דאם שומר שכר הי', הי' חשיב פשיעה בהא דלא אמר מהא רמי ומהא לא תירמי. ואף דהסרסי' לכאו' ש"ש הוא, ולכן לכאו' הי' צריך לדקדק במה שאמר מהא רמי (דהיינו דוקא מהא ולא מהא), כ' הריטב"א דאינו שומר אלא על הכרי, ולכן כלפי כשותא אינו חשיב אלא כשומר חנם, ולכן יכול לטעון דסבר דמה דאמר מהא רמי מראה מקום הי' לו.

(ח) **ואי דשהא שיעור לאיתויי לי, וכו'-** הק' הרמב"ן, דלמא למילתא אחריתא איעכב באורחא, ומנא ידע. ותי' א' דמיירי בשומר שכר, שהי' לו לחוש ולשאול למה התעכב כ"כ (ודלא כהריטב"א הנ"ל, דמיירי בש"ח), ב' כיון דשהא כ"כ, הי' לו לחוש דכיון דלא דק כ"כ בלישני, דלמא רמי מהאחר, ואם אינו חושש לכך, נחשב לפשיעה.

(ט) **דהוה שיכרא חלא- כ' השטמ"ק בשם שיטה,** "פירוש, ואע"ג דבדידי' נמי הוה חלא, מ"מ כיון שלא נהנה, לא הוי אידך אלא כמבריה ארי".

(כ) **דהוה שיכרא חלא, וכו'- ע' ברמב"ם (שאלה ד', ט')** שכ' שחייב השומר לישבע שכך אירע. וכ' הלחם משנה דאף דהגמ' לא הזכיר שבועה זו, הרי י"ל דכאן היו עדים שאירע זה, וא"כ אי"צ שבועה. אולם העיר דלפי הרמב"ם, דמיירי שהי' צריך שבועה, א"כ

לאמו, א"כ נמצא דלא נעשה כאן שום פשיעה, וכיון שכן א"א לחייבו אם לא אמרי' דשומר שמסר לשומר חייב.

(ג) **לא אמר לי דלאו דידי' נינהו דאקברינהו- ע' במעייני החכמה** (אות קט"ו) שהביא מה שהק' המפרשים, דמ"מ תתחייב, דאפי' אם הם שלו צריכה היא לקוברם. ותירצו דסברה דכיון שהם של בנה, אין כוונתו אלא לטמנם לפי שעה ושוב לעסוק בהן, וכ"כ הרמב"ן. ומה שאמר הוא כ"ש דכי אמינא לה דידי וכו', פי' הרמב"ן דיכול לטעון שהי' סבור דודאי תקברם אם סברה דידי' הוא, שאילו הי' צריך להוצאה, לא הי' מוצאם מרשותו. וא"כ נמצא שאין כאן פשיעה בין מצד הבן ובין הצד האם. והמעיינן החכמה עצמו תי' עוד דכיון שהבן חייב בכבוד אמו, א"כ הו"ל שמירה בבעלים, דבכל שעה מחוייב הוא לעשות בשבילה, וממילא אינה מחוייבת לו, אפי' בפשיעה, וע"ש מה שהק' ע"ז.

(ד) **ומשתבעא אימי' דהנהו זוזי אותבינהו בקרטליתא ואיגנוב-** העיר הש"ך (חור"מ רצ"א, ל"ה), למה לא נשבע בקצרה דנגנב. וביאר דאם לא החביאה אותם כלל, הי' מקום לומר דבכה"ג ודאי אף אם היו המעות של הבן, דהבן הי' מקפיד, וא"כ, הוי פשיעה לגבי הבן וחייבת לשלם להמפקיד, וא"כ שפיר צריכה היתה לישבע שהחביאה אותם.

(טו) **אנא לבקרא מסרתיה-** הק' הריטב"א, למה פטור האפוטרופוס מטעם דאנא לבקרא מסרתי, נהי דלא פשע בתר דזבני, מ"מ הא פשע היכא דזבני, דלא הו"ל למזבני עד דלעיינן אי אית לי ככי ושיני. ותי' דמלתא דלא שכיחא היא ולא צריך למיחש להכי. א"נ דאין דרך האפוטרופוס לעיין כן, אלא שנותן אותו לבקרא שיעיינהו, והיינו דקאמר אנא לבקרא מסרתי, וכאלו אמרתי לו, עיין בי' אי אית לי ככי ושיני.

(טז) **הלכך, משתבע איהו דלא הוה ידע, ומשלם בקרא דמי בשור בזול-** הק' הריטב"א, למה ישלם בקרא בשבועתו של ספסירא, הרי כיון שאין הדבר ברור אי הו"ל למוכר למידע, וא"כ לא פשע בקרא זה, או לא הו"ל למוכר

חורף תשפ"ד

למה לא הי' צריך השומר גם ליטבע שזרק
אל השכר המדה של כשות שלקח משם, ולא
גנב לעצמו כלום, ע"ש מש"כ בזה, והניח
בקו'.